

# El poder andalús

D'ençà de la transició, Andalusia ha estat beneficiada pels models de finançament dissenyats per l'estat espanyol. Analitzem quin pes polític ha tingut i com ha esdevingut el topall de les expectatives del model autonòmic.



**F**ranco encara signava sentències de mort quan aquell grup de joves socialistes van fotografiar-se un bon dia en un picnic, enmig d'una pineda a tocar de Sevilla. La instantània ha passat a la història com *la foto de la tortilla*.

Realment no és una sola fotografia, sinó una sèrie, un rodet sencer, i en cap no s'hi veu cap truita. En canvi, sí que s'hi distingeixen rostres que avui, 35 anys més tard, resulten arxiconeguts. Molt més coneguts que mai no s'ho haurien imaginat, els protagonistes de la imatge.

És el cas de Felipe González, president del govern espanyol entre les acaballes del 1982 i els inicis del 1996. No resultarà gens fàcil de superar aquesta marca: 13 anys i mig al capdavant de l'executiu. Gairebé impossible, per pura inèrcia històrica, que cap successor pugui presumir d'haver modernitzat tant l'estat.

O Alfonso Guerra, vice-president del gabinet de González fins el 1991. Qui li havia de dir aleshores al fundador de la llibreria sevillana Antonio Machado –punt de reunions clandestines de tants polítics–, que avui seria l'únic diputat del Congrés que manté l'acta des del 1977. N'és el president de la comissió constitucional, per la qual han desfilat –i han estat convenientment retallades– les diverses reformes estatutàries.

Més poder té encara Manuel Chaves, president de la Junta d'Andalusia des del 1990 i president del PSOE des del 2000. Després d'ocupar càrrecs directius dins la UGT, entre el 1986 i el 1989 fou ministre de Treball. Aquells anys, *el clan de la tortilla*, el nucli sevillà del PSOE, va fer el cim: president, vice-president i cartera de Treball.

La sèrie de TVE *Cuéntame*, que recrea els anys de la transició, fa temps que va superar l'any de la foto. Uns altres integrants de la imatge, però, tampoc no pertanyen a un passat en blanc i negre. Luis Yáñez fou diputat al Congrés del 1977 al 2004, quan va emigrar al Parlament europeu i va cedir l'escó a la cambra baixa a la seua dona, Carmen Hermosín, també present a la trobada campestre.

Dels deu milions de vots que el 1982 van dur González a la Moncloa, dos provenien d'Andalusia. El 48% de vots de mitjana no hauria existit sense el 60% recollit en aquesta autonomia. Dels 202 diputats que va adjudicar-se el PSOE,



## Una truita que no es capgira

El pes dels polítics andalusos d'ençà que hi ha democràcia ha estat enorme. Felipe González i Alfonso Guerra en són els màxims exponents, però no pas els únics. De fet, és una teoria estesa que, si hom vol arribar a la Moncloa, ha d'obtenir un bon resultat a Andalusia.

43 eren andalusos. Aquell trampolí de paperetes va solidificar-se, amb petites pèrdues, fins el 1996, just quan González va abandonar l'executiu. A Anda-

lusia, del 1982 ençà, el PSOE només ha estat per sota del 50% dels vots en dues ocasions: el 1996 i el 2000, coincidint amb les victòries de José María Aznar.



A la foto de la tortilla, s'hi veuen Felipe Gonzalez -assegut-, Manuel Chaves -a terra, amb Luis Yáñez- i Alfonso Guerra -al costat de Carmen Romero, que, com Gonzalez, pela una taronja.

Si a aquest matalàs, sobre el qual descansen les victòries de Felipe González i José Luis Rodríguez Zapatero, sumem l'hegemonia socialista a les eleccions andaluses -el PSOE ha guanyat totes les conteses que s'hi han celebrat i hi governa des del primer dia-, s'entén que els del puny i la rosa acaronen aquest territori com si fora la joia de la corona. Fet i fet, des del 1996 fan coincidir les eleccions andaluses amb les estatals en un exercici de retroalimentació: així, aquells simpatitzants a qui el 2000 els feia mandra Joaquín Almunia van arribar-se a les urnes perquè Chaves continuara a la Junta i van aprofitar el viatge

per votar a l'urna del Congrés. Enguany, quan el *chavisme* mostra signes de cansament, ha estat Zapatero -la disjuntiva Zapatero-Rajoy- que ha ajudat a revalidar la majoria absoluta a Andalusia.

**Un pastís electoral.** Andalusia és la comunitat més poblada de l'estat espanyol, amb 8.100.000 habitants; Catalunya li va al darrere, amb prop de 7.300.000; la tercera és Madrid, que en té 6.150.000, i al quart lloc hi ha el País Valencià, on viuen 4.950.000 persones. Totes quatre signifiquen, pràcticament, el 60% del total... I mentre Catalunya, Madrid i el País Valencià són infrarepre-

sentades al parlament espanyol, Andalusia ocupa, si fa no fa, els escons que li pertocarien si es fera un repartiment que atenguera únicament la demografia. Extremadura i Castella-Lleó encara ixen més ben parades [vegeu gràfic de la pàgina següent]: la segona, sense anar més lluny, escull un sol diputat menys que tot el País Valencià, tot i tenir la meitat de població.

La dispersió provincial -Andalusia té vuit circumscripcions, tantes com Catalunya, el País Valencià i les Balears juntes- provoca aquest fenomen. Els partits en són conscients i hi esmercen tots els esforços. Així, sovint fins i tot hi envien com a caps de llista figures destacades de la política estatal, com ara Rodrigo Rato i Alfredo Pérez Rubalcaba. El primer és madrileny, i el segon, càntabre, però ambdós han liderat a Cadis candidatures dels partits respectius.

Als últims congressos de PSOE i PP, la primera delegació en nombre de compromissaris era l'andalusita: en el cas dels socialistes, representaven el 25% del total, i en el dels conservadors, el 16%. Queda clar, doncs, que cap de les dues formacions no pot menystenir un territori que, al capdavant, representa la seua principal font de militants.

**UCD, precursora.** El govern espanyol va agafar accent andalús abans de fer-hi cap González i Guerra. En efecte, Adolfo Suárez va nomenar vuit ministres nascuts a Andalusia: Manuel Jiménez de Parga, Manuel Clavero, Manuel Pérez Miyares, José Luis Leal, Antonio Fontán, Soledad Becerril i, sobretot, Juan Antonio García Díez i José Pedro Pérez-Llorca.

El gadità Pérez-Llorca, un dels set pares de la Constitució, va assumir els ministeris de la Presidència, d'Administració Territorial i d'Afers Estrangers, aquest últim a l'etapa final d'Adolfo Suárez i durant tot el govern de Leopoldo Calvo-Sotelo.

D'una altra banda, el socialdemòcrata García Díez va començar com a jove ministre de Comerç i va ascendir a titular d'Economia i Comerç, primer, i a



L'any 1981, Juan Antonio García Díez jurà el càrrec de vice-president econòmic del govern espanyol. Al costat, José Pedro Pérez Llorca, ministre de la Presidència en temps de la UCD, dialoga amb Adolfo Suárez sota l'atenta mirada de Leopoldo Calvo-Sotelo, que el féu ministre d'Afers Estrangers.

vice-president segon amb responsabilitat de tota l'àrea econòmica, ja amb Calvo-Sotelo. L'escorta de Suárez i del seu successor, per tant, provenia d'Andalusia.

**Mirall andalús.** "Si no pots vèncer el teu enemic, alia-t'hi", fa la dita, i això mateix va fer la coalició multipartida Aliança Popular (AP) a la segona meitat dels anys 80, quan va escollir per president –com a relleu de Manuel Fraga, l'únic que havia tingut fins aleshores– Antonio Hernández Mancha, oriünd d'Extremadura, però que feia anys que havia exercit d'advocat de l'estat a Granada i a Còrdova, on a més havia estat professor universitari. El senador Hernández Mancha va ascendir a la cúpula d'AP a començament del 1987. El seu *aval* era el de president regional del partit a Andalusia: 28 diputats de 109, posseïa en aquell moment la formació conservadora a la cambra sevillana. Al congrés extraordinari en què va ser escollit, va vèncer la candidatura presentada per Miguel Herrero y Rodríguez de Minón.

El moviment, fora com fora, mirava de picar l'ullet a l'electorat d'aquesta autonomia, clarament tendent als socialistes. Però el resultat no va ser gaire positiu: encara no havia complert dos anys al càrrec que Hernández Mancha cedia de nou el comandament a Fraga. Pel

camí, però, va tenir temps de promoure una moció de censura –fracassada– a González i d'enfrontar-se a José María Aznar –aleshores president del partit a Castella-Lleó– i a Alberto Ruiz-Gallardón, portaveu del partit al Senat.

Des de la defenestració política d'Hernández Mancha, Javier Arenas és la cara visible dels populars andalusos. Enemic íntim d'Eduardo Zaplana –les diferències provenen de l'època en què van coincidir a les joventuts de la UCD–, Arenas ha fet mans i mànigues per fer remuntar

la situació del partit a Andalusia, i ha estat promogut a càrrecs de volada per captivar aquest electorat.

En efecte, Arenas va estrenar-se al primer govern d'Aznar com a responsable de Treball –com Chaves, va estar-hi tres anys, del 1996 al 1999–; després va passar a controlar el partit a l'àmbit estatal, com a secretari general, una figura que equivalia al número 1, tenint en compte que Aznar presidia l'executiu; a la seua etapa final com a secretari general va ser també ministre d'Administracions

**Sobrerrepresentació política**

El pes demogràfic de Catalunya i el País Valencià no es correspon amb la seua representació al Congrés dels Diputats. Andalusia no té aquest desequilibri, tot i tenir bastant més població. Autonomies menys habitades, com ara Extremadura i Castella-Lleó, són clarament sobrerrepresentades, fins al punt que la segona, amb la meitat de població, té un pes ben semblant al valencià, al Congrés.

**ELECCIONS 2004**

| POBLACIÓ   | % POBLA. / TOTAL ESP. | DIPUTATS | % DIR. / TOTAL ESP. | % DIPUT. / POBLAC. |
|------------|-----------------------|----------|---------------------|--------------------|
| 43.197.684 |                       | 350      |                     |                    |
| 2.493.918  | 5,8                   | 33       | 9,4                 | +3,6               |
| 1.075.286  | 2,5                   | 10       | 2,8                 | +0,3               |
| 7.687.518  | 17,8                  | 61       | 17,4                | -0,4               |
| 955.045    | 2,2                   | 8        | 2,2                 | -                  |
| 4.543.304  | 10,5                  | 32       | 9,1                 | -1,4               |
| 6.813.319  | 15,8                  | 47       | 13,4                | -2,4               |

**ELECCIONS 2008**

| POBLACIÓ*  | % POBLA.* / TOTAL ESP. | DIPUTATS | % DIR. / TOTAL ESP. | % DIPUT. / POBLAC. |
|------------|------------------------|----------|---------------------|--------------------|
| 45.200.737 |                        | 350      |                     |                    |
| 2.528.417  | 5,6                    | 32       | 9,1                 | +3,6               |
| 1.089.990  | 2,4                    | 10       | 2,8                 | +0,4               |
| 8.059.481  | 17,8                   | 61       | 17,4                | -0,4               |
| 1.030.650  | 2,3                    | 8        | 2,2                 | -0,1               |
| 4.885.029  | 10,8                   | 33       | 9,4                 | -1,4               |
| 7.210.508  | 15,9                   | 47       | 13,4                | -2,5               |

\*Dades de l'1 de gener del 2007

Font: INE, Ministeri de l'Interior



Antonio Hernández Mancha va presidir AP –avul PP– del 1987 al 1989. A la imatge apareix amb Javier Arenas, sense el qual no s'entendrien els darrers trenta anys de la dreta andalusa. Una altra andalusa, Magdalena Álvarez, continua al càrrec de ministra de Foment, tot i haver estat molt criticada.

Públiques i, per acabar, des de final del 2003 fins a la primavera del 2004, Arenas fou vice-president segon del darrer gabinet del PP, tot substituint Rajoy pocs mesos abans de les eleccions.

Aquest seguit de gestos cap a Andalusia no han servit per a destronar el PSOE, però sí que han trencat el mite segons el qual el PP mai no superarà els socialistes en aquesta comunitat: a les autonòmiques d'enguany, el PP ha obtingut 47 escons, i el PSOE, 56. La por que durant molts anys determinats dirigents socialistes han volgut inocular en l'electorat andalús –“Compte, que aquests no beneficiaran Andalusia! Compte, que aquests tan sols pensen en els rics!”– ja no troba la rendibilitat de temps enrere. El PP va governar l'estat del 1996 al 2004 sense que això implicara cap modificació d'anomenada, per exemple, al model de finançament. De fet, molts sectors andalusos –de diversa ideologia– convenen que el sistema pactat amb Aznar, l'any 2001, és immillorable.

**Un poder que no afluixa.** L'onada de reformes estatutàries ha demostrat que la *nacionalitat històrica* andalusa no perd pistonada. Tot i que la negociació de l'Estatut català féu vessar rius de tinta, la carta magna d'Andalusia recull tot d'aspectes inspirats en el text català. Al País Valencià se senten veus que qüesti-

onen allò que deia el president Francesc Camps: “El valencià, és l'Estatut amb el sostre de competències més alt que permet la Constitució.” No fa ni un any, en una sessió plenària paranormal, el president Camps va acceptar la proposta del cap de l'oposició d'aleshores, Joan Ignasi Pla, per tal de reformar novament l'Estatut valencià i d'incloure-hi el model de finançament pactat a Andalusia entre PP i PSOE, justament una clàusula que el Consell havia recorregut poc abans davant el Tribunal Constitucional. El redactat andalús era, és, força més agosarat que no el valencià.

Tot d'una, els populars valencians han deixat estar les crítiques d'*insolidaris* als catalans i s'han centrat a buscar un finançament millor, encara més quan els comptes públics de la Generalitat Valenciana presenten un roig roent. Fa mesos que proclamen que s'ha d'instaurar un sistema que prioritze la població –“Som cinc milions”, no s'estan de dir–, exigència que també brolla d'Andalusia, per bé que amb la introducció de factors correctius, com ara la renda *per capita* o el PIB per habitant, tot afavorint el més pobre.

Paral·lelament, l'executiu de Camps ha bastit ponts amb el gabinet català, sabent que un sistema amable amb els veïns de dalt serà amable amb els valencians. La publicació de les balances fiscals no ha

fet sinó ratificar el PP valencià en la seua idea mestra: cal anar de bracet dels catalans, en aquesta lluita. Ambdós –com les Balears i Madrid– hi aporten més que no en reben, a les arques de l'estat, i aquesta demanda conjunta d'un finançament millor desperta recels a Andalusia. Com ha quedat dit, a Sevilla molts pensen que potser valdria més no remoure-ho.

El trident Chaves-Bono-Ibarra és pasat. Només el primer continua al poder, encara que tant a Extremadura com a Castella – la Mancha continuen governant els socialistes. Són les tres úniques autonomies on manen amb majoria absoluta. La força d'Andalusia, unida a la pressió que puguen fer els seus veïns i consocis, de segur que pesarà molt i molt en el debat sobre el finançament.

Pedro Solbes, vice-president segon i ministre d'Economia, ja ha avisat que l'acord ha de ser multilateral. Si no és possible aquesta entesa múltiple, ha dit que decidirà l'estat.

Al seu despatx sevillà, Manuel Chaves sap que Solbes –un home que, per edat i per complicitat ideològica, ben bé podria haver estat a la *foto de la tortilla*– no li fallarà. Com si es tractara d'un joc de taula, Chaves sap que, si ningú no l'encerta, guanya la banca. I la banca, en aquest cas, és Andalusia.

Victor Maceda